

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto/Marttinen

12.2.2020

Eduskunnan talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 13.2.2020

E 63/2019 vp Valtioneuvoston selvitys: Euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen rahoittaminen valtiosopimuksen kautta

Euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen rahoittaminen valtiosopimuksen kautta

SAK on yhtä mieltä valtioneuvoston näkemyksen kanssa siitä, että euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen valtiosopimus ei ole tarkoituksenmukainen. SAK pitää EU:n lähentymis- ja kilpailukykyä edistäviä toimia lähtökohtaisesti hyvinä.

Instrumentti nykymuodossaan tulee toimimaan rakenneuudistusten ja investointien tukirahoitusinstrumenttina. Instrumentista allokoidaan varoja maakohtaisesti populaation ja BKT per asukas mukaan niin, että heikoimpia alueita tuetaan eniten.

Instrumentti on lähinnä symbolinen ele, koska se on liian pieni nykykoossaan vaikuttaakseen vakauttavasti merkittävästi. Komissio esitti osana uudistusten ja investointien tukiohjelmaa euroalueelle n. 15 mrd. euroa (vuoden 2018 hinnoin) vuosille 2021-2027. Joulukuussa 2019 annetussa rahoituskehystä koskevassa luvut sisältävässä neuvotteluasiakirjassa talousarviovälineen käyttöön esitetään n. 13 mrd. euroa (vuoden 2018 hinnoin). Välineen EU-rahoituksen lopullisesta tasosta sovitaan osana rahoituskehysneuvotteluja. Tämän lisäksi rahoituskehysneuvotteluissa on määrä sopia, osoitetaanko talousarviovälineelle lisärahoitusta rahoituskehysten ulkopuolelta valtiosopimuksella.

Talousarvioväline ei toiminnallisesti edellytä rahoituskehysten ulkopuolista lisärahoitusta.

Se on mahdollista käynnistää pelkästään EU:n rahoituskehysten sisältä osoitettavan rahoituksen turvin. Valtiosopimukseen osallistuvat jäsenmaat päättäisivät lisärahoituksen koosta yksimielisesti vähintään joka seitsemäs vuosi rahoituskehysneuvotteluiden yhteydessä. Talousarviovälineen valtuuttamissäännöksessä ei ole rajoitettu valtiosopimuksella myönnettävän rahoituksen kokoa. Epävirallisesti on esitetty, että rahoitus voisi olla saman kokoinen kuin rahoituskehysten sisältä osoitettava talousarviovälineen rahoitus, jolloin kyse olisi n. 13–15 miljardin euron lisärahoituksesta. Valtuuttamissäännös mahdollistaa periaatteessa talousarviovälineen koon kasvattamisen monivuotisen rahoituskehysten puitteiden yli, mutta muut oikeudelliset reunaehdot saattavat rajoittaa lisärahoituksen kokoa.

Valtiosopimukseen kirjattaisiin oletettavasti säännökset siitä, miten valtiosopimuksen mitoitusta ja käyttötarkoitusta voitaisiin muuttaa sopimusosapuolten yksimielisellä

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

12.2.2020

päätöksellä niin haluttaessa riippumatta rahoituskehystä koskevien neuvottelujen vaiheesta. Tämä mahdollistaisi talousarviovälineen tai muiden sopimuksen kautta tulevaisuudessa rahoitettavien hankkeiden skaalautuvuuden tulevaisuudessa.

Eduskunnan aikaisemman kannan valossa SAK on sitä mieltä, että kansainvälisellä valtiosopimuksella on mahdollisesti selkeyttä ja vastuunalaisuutta heikentäviä vaikutuksia.

Valtiosopimus kyseenalaistaa päätöksenteon demokraattisen hyväksyttävyyden, koska sopimusmenettely sulkee valmisteluprosessista pois EU:n parlamentin, sopimuksen ulkopuolelle jäävät jäsenvaltiot ja osan jäsenvaltioiden parlamenteista. SAK on yhtä mieltä hallituksen kanssa siitä, että EU-lainsäädäntöön ei tule sisällyttää jäsenvaltioille perussopimusten vastaisia tai perussopimuksissa määriteltäisiin velvoitteisiin nähden merkittäviä uusia menettelyjä tai muitakaan sellaisia elementtejä, joita ei olisi jo hyväksytty perussopimusten voimaansaattamisen yhteydessä.

Suomen aiemmat kannat koheesiopolitiikan piiriin kuuluvan unionin ohjelman EU-budjetille koituvien menojen rahoittamiseen valtiosopimuksella tulee ottaa tässä huomioon. Perustuslakivaliokunta on pitänyt muun muassa investointien vakautusjärjestelyn valmistelussa kansallisen budjettivallan näkökulmasta huolestuttavana sitä, että koheesiopolitiikan piiriin luotaisiin tukijärjestely, joka hyväksyttäisiin määräenemmistöpäätöksellä mutta joka tosiasiassa toisi valtiosopimukseen liittyvien järjestelyjen kautta jäsenmaille kansalliseen budjettiin vaikuttavia velvoitteita (PeVL 38/2018 vp).

SAK tukee kantaa, jonka mukaan EU:n toiminta tulee lähtökohtaisesti rahoittaa EU-budjetista monivuotisten rahoituskehysten asettamissa puitteissa, mikä turvaa jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuudet ja hyväksyttävän lopputuloksen.

Jos talousarviovälinettä rahoittava valtiosopimus tehtäisiin, on todennäköistä, että sen muuttamiseen edellytettäisiin kaikkien sopimusosapuolten suostumusta.

SAK:n arvion mukaan, koska käytännössä kielteisen kannan ottaminen laajaa poliittista tukea nauttivalle hankkeelle voisi olla vaikeaa, Suomen budjettisuvereniteetti horjuisi valtiosopimuksen seurauksena. Siksi SAK ei suosita valtiosopimusta talousarviovälineelle.

Vaikka SAK ei näe talousarviovälineen valtiosopimusta tarkoituksenmukaisena, Euroopan talous- ja rahaliiton syveneminen on kuitenkin erinomaisen tärkeää.

Globaali finanssikriisi osoitti, että jäsenmaita eri aikoina koettelevia taantumia vakavampi uhka euroalueelle ovat kaikkia jäsenmaita yhtä aikaa kohtaavat taantumet. Koska rahapolitiikka ei välttämättä riitä yhteisten taantumien selättämiseen, tarvitaan myös yhteistä finanssipolitiikkaa. Normaalioloissa yhteiset menot voivat olla hyvin vaatimattomiakin, kunhan taantumien kohdatessa menoja on mahdollista kasvattaa tilapäisesti huomattavastikin.

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

12.2.2020

Jotta finanssipolitiikan viritys saadaan riittävän vastasykliseksi, tulisi sekä tulojen että menojen joustaa suhdannetilanteen mukaan. Yhteisen finanssipolitiikan rahoitus edellyttäisi varojen keräämistä hyvinä aikoina joko jäsenmaksujen tai EU:n omien verojen kautta. Riittävä finanssipolitiinen kapasiteetti edellyttää kuitenkin myös kykyä ottaa yhteistä velkaa. Yhteinen velka ei tarkoita, että jäsenmaat olisivat vastuussa toistensa veloista. Yhteinen velka on kirjaimellisesti yhteistä, jolloin jäsenmaat eivät takaa toistensa velkoja. Tämä eroaisi selvästi nykytilanteesta, jossa jäsenmaat ovat lainoittaneet toisiaan.

Anni Marttinen, ekonomisti, +358407658584, anni.marttinen@sak.fi